

Atık toplayıcıları, geri dönüşümde insana yakışır işin teşvikine yönelik yeni ILO yönergelerinden ne kazanabilir?G?

“Geri dönüşüm değer zincirlerinde hem resmi hem de gayri resmi geri dönüşüm faaliyetleri bir arada var olup birbirleriyle kesişse de, bu politika kılavuzları, gayri resmi ekonomideki geri dönüşüm işletmeleri ve çalışanlarına özel önem verilerek hazırlanmıştır. Bunun nedeni sadece sayıca çok olmaları değil, aynı zamanda ILO ve Birleşmiş Milletler sisteminin geri kalanının sosyal adaleti ilerletme ve kimsenin geride kalmamasını sağlama görevidir.

- ILO'nun geri dönüşüm sektöründe insana yakışır iş koşullarının teşvikine yönelik politika yönergeleri

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Aralık 2025'te şu kararı aldı:Geri dönüşüm sektöründe insana yakışır iş koşullarının teşvikine yönelik politika yönergeleri hükümetler, işçiler ve halk arasında müzakere edilmiş olan işverenler Mayıs 2025'te düzenlenen uzmanlar toplantısı sırasında. Uluslararası Atık Toplayıcıları Birliği (IAWP) ve Gayriresmî Ekonomide Kadınlar: Küreselleşme ve Örgütlenme (WIEGO'daki sendika, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu, IndustriALL Küresel Sendikası ve Uluslararası Kamu Hizmetleri Örgütü tarafından toplantıya işçi danışmanı olarak katılmak üzere üç temsilci göndermeye davet edildi.

Bir hafta süren müzakereler yorucu ve yoğun, gece geç saatlere kadar devam etti ve son gün neredeyse sabah 2'ye kadar sürdü. Hükümetler, işçiler ve işverenler arasında, sektörün 'iş açısından zengin', rekabetçi ve 'yaşam ücreti'ni kapsayan bir yapıya sahip olup olmaması da dahil olmak üzere, insana yakışır iş ile ilgili bir dizi konu etrafında kritik tartışmalar yaşandı. IAWP'nin tüm taleplerini yönergelere dahil etmek mümkün olmasa da, atık toplayıcılarının birçok ihtiyaç ve talebini yansıtacak şekilde yönergeleri etkileyebildik ve ortaya çıkan belge, sektörümüzde insana yakışır işin çerçevesine önemli ve ayrıntılı katkılar içermektedir.

ILO yönergelerinde "r" terimi "Gayriresmî ekonomideki geri dönüşüm işçileri", bağlamına bağlı olarak farklı terimlerle anılır ve bu da çalışmalarının ve örgütsel yapılarının çeşitliliğini yansıtır. IAWP, gayriresmî geri dönüşüm işçilerini, geri dönüştürücüleri veya gayriresmî ekonomideki geri dönüşüm işçilerini kapsayabilen genel bir terim olarak "atık toplayıcıları" terimini kullanmaktadır.¹ Bu kılavuzlarda atık toplayıcılarına atıfta bulunmak için çeşitli terimler de kullanılmaktadır ve kayıt dışı geri dönüşüm ekonomisindeki tüm işçiler atık toplayıcısı olmasa da, çoğunluğunun atık toplayıcısı olduğunu belirtmek önemlidir.

¹ Uluslararası Atık Toplayıcıları Birliği, atık toplayıcıları şu şekilde tanımlar: Geri dönüştürülebilir malzemelerin toplanması, ayrıştırılması, sınıflandırılması ve satılması işlerinde serbest çalışanlar; sokaklarda çalışan atık toplayıcılar ve bu malzemelerin taşınması, geri kazanımı ve ticarileştirilmesinde yer alan diğer kayıt dışı veya yarı kayıt dışı çalışanlar (belediye atık yönetim sistemlerine entegre olanlar da dahil); ayrıca örgütleri içinde çevre geliştirme, bakım işleri, sağlık veya cinsiyet programları gibi alanlarda yeni roller üstlenen eski atık toplayıcılar. Bkz: www.wastepickersinternational.org/constitution için IAWP'nin atık toplayıcılarına ilişkin tam tanımı.

Geri dönüşüm sektöründe insana yakışır iş koşulları için ILO'nun yönergeleri hakkında bilinmesi gerekenler nelerdir?

ILO Rehberi, geri dönüşümün gerçek bir iş olduğunu ve atık toplayıcılarının tam haklara sahip işçiler olduğunu ilan ederek, çok büyük bir ilerlemeyi temsil etmektedir. Belge, sosyal korumaya, güvenli çalışma koşullarına, adil gelire ve özgürlüğe erişimimizin garanti altına alınması ihtiyacını kabul etmektedir. Bu, geri dönüşüm kooperatiflerinin ve örgütlerinin sektör içindeki meşru paydaşlar olarak oynadığı kilit rolü kabul etmektedir. Dahası, resmîleşmenin geçim kaynaklarını yok etmemesi, aksine onları adım adım entegre etmesi gerektiğini ve döngüsel ekonomiye geçişin kimseyi geride bırakmadan iş yaratması gerektiğini belirtmektedir. Sosyal diyalog temel unsur olmaya devam etmektedir: geri dönüşümcüler, kendilerini etkileyen politikalarda söz sahibi olmalıdır. Kısacası, bu, atık yönetimde hak ettikleri yeri almalarını sağlayan güçlü bir araçtır.

ILO'nun geri dönüşüm sektöründe insana yakışır iş koşulları için belirlediği yönergeler sadece teknik bir belge değil; atık toplayıcı örgütleri ve liderlerimiz tarafından kullanılacak ve kullanılması gereken bir araçtır. Bu yönergeleri yerel ve ulusal gerçekler ışığında gözden geçirmek, belirlenen standartların ne ölçüde karşılandığını ve önemli eksikliklerin nerede kaldığını sorgulamak önemlidir. Buna dayanarak, atık toplayıcılar talepleri güçlendirmeye, önerilere rehberlik etmeye ve yetkilileri hakları güvence altına almak, çalışma koşullarını iyileştirmek ve geri dönüşüm sistemlerine anlamlı bir şekilde dahil olmayı sağlamak konusunda sorumlu tutmaya yardımcı olabilirler. Bu şekilde, yönergeler, kolektif örgütlenme yoluyla daha onurlu ve adil çalışma koşullarına doğru ilerlemek için somut bir referans noktası haline gelebilir.

Kılavuzda yer alan temel ilkeler şunlardır:

1. Geri dönüşüm gerçek bir iştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), geri dönüşümü sokaklardan atık toplama işleminden endüstriyel işleme kadar her şeyi kapsayan meşru bir çalışma faaliyeti olarak kabul etmektedir. Bu durum, ister çöplüklerde ister sokaklarda çalışsınlar, atık toplayıcılarını küresel işgücü haritasına sağlam bir şekilde yerleştirerek, sadece "sistem dışında faaliyet gösteren kayıt dışı aktörler" olduğumuz fikrini ortadan kaldırmaktadır.

2. Kayıt dışı ekonomide çalışanların kapsamı

Yönergeler şunlardır: amaçlanan Bu ilke, hem resmi hem de gayri resmi ekonomideki geri dönüşüm faaliyetlerine eşit şekilde uygulanmak üzere tasarlanmıştır; özellikle gayri resmi ekonomideki geri dönüşüm işletmeleri ve çalışanlarına özel önem verilmiştir. Bu vurgu, atık toplayıcılarının çoğunluğunun gayri resmi ekonomide faaliyet göstermesinin yanı sıra, ILO'nun ve daha geniş Birleşmiş Milletler sisteminin sosyal adaleti ilerletme ve kimsenin geride kalmamasını sağlama misyonunu da yansıtmaktadır.

3. Herkes için işçi hakları

Bu, geri dönüşüm işçilerinin temel çalışma haklarına sahip olduklarını teyit eder: insana yakışır çalışma koşulları, sosyal koruma, iş yeri güvenliği ve sağlığı, ayrımcılığa uğramama ve örgütlenme özgürlüğü. Böylece "savunmasız bireyler" statüsünden somut, uygulanabilir haklara sahip kişiler statüsüne yükseltirler.

4. Kooperatifler önemli bir yol olarak

Bu metin, kooperatifleri ve daha geniş anlamda sosyal ve dayanışma ekonomisini, insana yakışır işe geçiş için ideal araçlar olarak vurgulayarak hem gelirleri hem de toplu pazarlık gücünü artırmayı hedefliyor. Hükümetlerin bunlara destek vermesi çağrısında bulunuluyor.

5. Resmileştirmeyi değiştirmeden

Bu, gayriresmiyetin yapısal bir sorun olduğunu kabul ediyor ve cezalandırıcı önlemlerle kimseyi yerinden etmeden entegrasyonu kolaylaştıracak kademeli süreçler çağrısında bulunuyor.

6. Sosyal koruma ve insana yakışır koşullar

Bu durum, herkesin sosyal güvenceye erişiminin garanti altına alınması gerektiğinin altını çizmektedir. Atık toplayıcılarının karşılaştığı acı gerçeklere dikkat çekmek ve hükümetleri, tüm geri dönüşüm işçilerinin sosyal güvenlik hakkını garanti altına alacak yeterli yasal çerçeveler ve etkili mekanizmalar tasarlamaya ve uygulamaya çağırmak.

7. Şiddet ve Riskleri Vurgular

Bu yönergeler, sokaklarda ve çöplüklerde şiddete, tacize ve tehlikelere maruz kalmaya dikkat çekerek hükümetleri şu konularda harekete geçmeye zorluyor: işverenler, ve işçilerin kuruluşlarını korumak için önlemler almak.

8. İstihdam Yaratan Döngüsel Ekonomi

Atık toplayıcılarını işten çıkarmak yerine, onları sisteme entegre edecek "iş açısından zengin" bir geçiş modeli öneriyorlar.

9. Gerçek Bir Sesle Sosyal Diyalog

Metin, atık toplayıcılarını da tanıyarak herkes için toplu pazarlık hakkını içermektedir. Geçerli muhataplar olarak. Sosyal diyalogun, örgütlenme özgürlüğüne dayanması, iyi niyetle yürütülmesi ve göçmenlik durumlarına bakılmaksızın tüm işçiler için toplu pazarlık hakkının etkin bir şekilde tanınmasını içermesi gerektiğini kabul eder.

10. Sadece Faydalananlar Değil, Başkahramanlar

Son olarak, ILO'nun geri dönüşümde insana yakışır işin teşvikine ilişkin yönergeleri, atık toplayıcılarını ve geri dönüşüm işçilerini, daha adil ve sürdürülebilir geri dönüşüm sistemlerinin geliştirilmesi için gerekli olan politika tasarımının kilit aktörleri olarak konumlandırmaktadır.

ILO'nun sektörel yönergeleri nelerdir?

ILO sektörel kılavuzları, politika yapıcılar, işverenler, çalışanlar, işletmeler ve diğer kuruluşlar için insana yakışır iş ve adil geçişle ilgili belirli konularda ayrıntılı rehberlik sağlar. Yasal olarak bağlayıcı olmamakla birlikte, ILO kılavuzları, ulusal yasalar, ticaret veya sektörel anlaşmalar, sözleşmeler, protokoller ve diğer antlaşmalar gibi yasal olarak bağlayıcı anlaşmaların dilini ve ayrıntılarını bilgilendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Sektörel yönergeler ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) kılavuzlarından yararlanmaktadır. İş gücü bunlar, Sözleşmeler, Protokoller ve Tavsiyeler gibi standartların yanı sıra ILO Bildirileri, kararları, sonuçları ve bunlarla ilişkili diğer politika kılavuzlarına dayanmaktadır. Bunlar yasal olarak bağlayıcı değildir ve uluslararası onay veya denetim mekanizmalarına tabi değildir. İş gücü Standartlar değil, destek ve güçlendirme amacıyla kullanılabilirler. İş gücü Yasal olarak bağlayıcı anlaşmalar ve yasalar çerçevesindeki standartlar ve en iyi uygulamalar. Örneğin, [ILO'nun Asya ülkeleri ve Türkiye için gemi sökümüyle ilgili güvenlik ve sağlık yönergeleri](#). Bu metinler, Pakistan, Hindistan ve Bangladeş'te gemi geri dönüşüm mevzuatının geliştirilmesi için politika ve stratejilerde referans olarak kullanılmış ve arka plan belgesi olarak değerlendirilmiştir.

Bu şekilde, ILO yönergeleri atık toplayıcı örgütleri için son derece faydalı bir araç olabilir. Bu yönergeler, bu grupların uzun zamandır dile getirdikleri talepleri desteklemeye hizmet eder: daha iyi çalışma koşulları, sosyal korumaya erişim ve atık yönetim sistemlerine dahil olma. Bu belgeye sahip olmak, yetkililere şu şekilde hitap etmelerini sağlar: "Bu sadece bizim talebimiz değil; aynı zamanda ILO'nun da savunduğu bir şeydir."

Bu kılavuzlar diyalog ortamlarında da son derece değerlidir. Belediyeler, devlet bakanlıkları veya özel şirketlerle görüşürken, atık toplayıcılarına yardımcı olabilir. Gruplar daha net ve ikna edici argümanlar sunarlar. Uluslararası alanda önemli bir ağırlığa sahip bir otorite tarafından desteklenen bu argümanlar, hizmet bedelleri, geri dönüştürülebilir malzemelere erişim, resmileştirme veya çalışma koşulları gibi konuları ele almak için kullanılabilir.

Dahası, bu kılavuzlar kuruluşların kendi gerçekliklerine daha net bir bakış açısı kazanmalarına yardımcı olur. Mevcut koşulları, olması gerekenlerle karşılaştırmalarına ve eksikliklerin nerede olduğunu belirlemelerine olanak tanır. Bu analize dayanarak, kuruluşlar daha somut öneriler geliştirebilirler; örneğin, iş yeri güvenliğini nasıl iyileştirecekleri, riskleri nasıl azaltacakları veya kendi organizasyonel yapılarını nasıl güçlendirecekleri konusunda.

Ve bağlayıcı bir yasa teşkil etmeseler de, bu kılavuzlar yine de önemli bir değere sahiptir. Geri dönüşüm sektörünün nasıl işlemesi gerektiği konusunda uluslararası bir uzlaşmayı temsil ederler. Bu nedenle, geri dönüştürücülerin seslerini yükseltmede, diyalog yollarını açmada ve çalışmalarını doğrudan etkileyen karar alma süreçlerine katılma haklarını savunmada etkili olabilirler.
